

עיקרי ההודעות והפרסומים של בנק ישראל בחודשים האחרונים

ההודעות לעיתונות והסקירות התקופתיות של הבנק בניסוחן המלא מופיעות באתר הבנק באינטרנט:
<http://www.bankisrael.gov.il>

בארץ נשלטת למעשה בידי שני הבנקים הגדולים, ואין תנאים מתאימים להיווצרות איום תחרותי ראוי עליה מצד גופים פיננסיים חוץ-בנקאיים בישראל ובחו"ל - כגון חברות ביטוח, בנקים להשקעות ושוק הון מפותח - שיכולים להציע מיגוון מוצרים פיננסיים חלופיים לאלה המוצעים על ידי הבנקים.

עיקרי דוח היציבות הפיננסית לשנת 2004

מהדוח עולה כי בשנת 2004 גברה היציבות של המערכת הפיננסית בישראל, בהמשך לתפנית החיובית בה אשתקד.

- השיפור בתנאי הסביבה הבסיסיים בעולם ובישראל ב-2004 תרם להגברת היציבות של המערכת הפיננסית בישראל.
  - המשך הצמיחה במשק השתקף בהתגברות האיתנות הפיננסית של המגזר הפרטי.
  - עליית ערכם של הנכסים הפיננסיים בישראל, יחד עם התגברות החוסן הפיננסי של המשק והאיתנות הפיננסית של המגזר הפרטי, תרמו לעלייה ברווחיות של הבנקים וחברות הביטוח, ולכן - להגברת עמידותם.
  - להגברת העמידות של המערכת הפיננסית השנה תרמה גם שורה של רפורמות ושינויים בתשתית הפיננסית שבוצעו במהלך השנים הקודמות.
- עם זאת, היציבות בעתיד אינה מובטחת: הרפורמות של השנים האחרונות מחוללות שינויים משמעותיים במערכת הפיננסית, ובתקופת המעבר השינויים מגבירים את הסיכונים, במיוחד את סיכוני האשראי של המשקיעים המוסדיים, ומחייבים שינויים בהסדרה והיערכות מוקדמת של רשויות הפיקוח.

הרחבת תפוצת המכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים בישראל

במטרה לפתוח לתחרות את תחום המכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים בישראל, יותר לבנקים ולגופים אחרים להציב מכשירים כאלה ולגבות עמלה על השירות על פי בחירתם. יחד עם זאת, כדי שלא לפגוע ברמת השירות ובמחירו, יידרשו הבנקים להציב מכשיר כזה בצמידות לכל אחד מסניפיהם, או לרובם המכריע, ובהם המחיר יישאר ברמה הנהוגה כיום.

בהשוואות שערך הפיקוח על הבנקים נמצא, כי מספר המכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים בישראל נמוך מאשר במדינות המערב. זאת בעוד שמספר המשיכות לתושב בישראל אינו שונה מאשר במדינות אלו. הבעיה מחריפה בעיקר עם ההתרחקות מאזור המרכז, שם המחסור במכשירים אוטומטיים למשיכת מזומנים גדול במיוחד. הסיבה לכך היא, כנראה, שהמחיר של שירות זה נתון לפיקוח: מפני שיעורה הנמוך יחסית של העמלה הצבת מכשירים כאלה בתפוצה נרחבת באתרים שאינם צמודים לסניף בנק אינה כדאית לבנקים.

מחקר חדש בבנק ישראל: "התחרותיות בענף הבנקאות: היבטים תיאורטיים וראיות אמפיריות מישראל ומחו"ל"

מסקנת מחקר חדש בנושא התחרותיות בענף הבנקאות בישראל היא כי מידת התחרותיות בישראל כיום נמוכה יחסית: התחרות הורעה בשנים האחרונות בהשוואה לרמה ששררה בישראל עד אמצע שנות התשעים, והיא נופלת מזו של מערכות בנקאות זרות, כולל מדינות בנות השוואה לנו. המערכת הבנקאית

ביטול רצועת הניוד של שער החליפין מול סל המטבעות

ראש הממשלה אריאל שרון, שר האוצר בנימין נתניהו ונגיד בנק ישראל פרופ' סטנלי פישר החליטו על ביטול רצועת הניוד של שער החליפין מול סל המטבעות. צעד זה בא לבטל שריד של מדיניות שהייתה נהוגה בעבר, ולפיה שער החליפין של השקל מול סל המטבעות לא היה יכול לחרוג מגבולות רצועה, אשר גבולותיה אינם אפקטיביים זה שנים.

עיקרי הסקירה השנתית של מחלקת המטבע לשנת 2005

ערך מחזור המטבע, שהוא סך השטרות והמעות שבידי הציבור ובקופות הבנקים, הגיע בסוף שנת 2004 ל-20.8 מיליארדי ש"ח - גידול ריאלי ממוצע של 8.7 אחוזים. זאת עקב גידול של ביקוש הציבור למזומן - כנראה על רקע ההתאוששות במשק. השטרות מרכיבים כ-95 אחוזים ממחזור המטבע; החלק הנותר הוא מעות, וחלקן האפקטיבי נמוך אף יותר, בגלל הנטייה לאבד מעות. העריכים הדומיננטיים בשטרות הם 50 ש"ח ו-100 ש"ח, ובמעות - 10 אגורות ו-1 ש"ח. הבלאי של שטרות ב-2004 היה רכיב עיקרי בצריכתם - 81 אחוזים. הבלאי הגבוה מצביע על הצורך לנהוג בשטרות יתר זהירות, למשל על ידי החזקתם בארנקים. הדבר ישפר את איכות השטרות במחזור, יפחית את הבלאי, וכך יחסוך בעלויות ההנפקה.

ב-2004 פעלה מחלקת המטבע לשינוי סולם העריכים: הוחלט להוסיף עריך נוסף בערך נקוב של 2 ש"ח. מטרת מהלך זה היא לחסוך בהוצאות על הנפקת מטבעות למחזור ולייעל את התשלומים-במזומן של הציבור. הנפקת המעה נמצאת עתה בשלב תחרות בין אמנים על עיצובה. עם השלמתו יימשכו ההליכים הפורמליים הדרושים לפי החוק לשם ההנפקה והשילוב במחזור.

הקלת המעבר מבנק לבנק ו"עסקת החבילה" בנושא העמלות

המפקח על הבנקים, יואב להמן, פרסם הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא "העברת פעילות וסגירת חשבון הלקוח", המפשטת את ההליכים הטכניים הכרוכים במעבר מבנק לבנק, וממזערת את הטרחה הנגרמת ללקוח בהליכים אלה. הוראה זו היא צעד נוסף בפעילותו של הפיקוח על הבנקים להגברת התחרות במערכת הבנקאית. הבנקים נדרשו להיערך ליישם את ההוראה החל מה-1.12.05, אף כי ייתכן שלחלק מהשינויים יידרש זמן נוסף לצורך השלמת ההיערכות המחשובית.

הפיקוח על הבנקים גם השלים את גיבוש הנוסח הסופי של העקרונות ליישום "עסקת החבילה" בנושא העמלות, הצפויה להוזיל משמעותית את השירותים הבסיסיים והחיוניים בחשבון עובר ושב למרבית הלקוחות הפרטיים.

על פי המתכונת שסוכמה, יבוטלו דמי הניהול הקבועים (בסך 10 ש"ח בחודש), הנגבים כיום נוסף לחיוב בעמלה על כל פעולה, וכך "דמי השורה". כחלק מהפעולות להקלת המעבר מבנק לבנק, הוחלט על הוזלה משמעותית של עמלות שונות שעלולות להפריע, לדעת הפיקוח על הבנקים, להעברת החשבון לבנק אחר. סוכם, כי הבנקים לא יגבו מהלקוחות המבקשים לסגור את חשבונם ולהעביר את פעילותם לבנק אחר יותר מ-40 ש"ח, גם אם הסכום המצטבר של העמלות בגין הפעולות הכרוכות במעבר עולה על סכום זה, אך יורשו לגבות סכומים נוספים שעליהם לשלם לצד שלישי - לברוקר בחו"ל, לבורסה וכדומה.

עיקרי דוח ההתפתחויות הכלכליות במשק במחצית הראשונה של 2005 ותחזית מקרו-כלכלית לשנת 2006

במחצית הראשונה של שנת 2005 נמשך גידול הפעילות, אמנם בקצב נמוך מזה ששרר ב-2004.

בייחוד הואט קצב גידול של היצוא, וירדה, ברביע הראשון, ההשקעה בנכסים קבועים. המשך הצמיחה התבטא במגמות חיוביות המאפיינות את שוק העבודה: ברביע הראשון נרשמו שיפור בתעסוקה וירידה בשיעור האבטלה, תוך עלייה מתונה של שיעור ההשתתפות.

במחלקת המחקר מציינים כי מספר גורמים תומכים בהמשך הצמיחה: (1) המשך הצמיחה בעולם והתרחבות הסחר העולמי, שהביאו לעליית הביקושים לתוצרת המקומית, בפרט לתוצרת של תעשיות הטכנולוגיה העילית. (2) רגיעה ביטחונית יחסית, שגם בזכותה נמשך השיפור בתיירות הנכנסת. (3) מדיניות פסיקלית המתיישבת עם עמידה ביעד הגירעון – שהביאה את הריביות הארוכות לרמה נמוכה, תוך הפחתה של מסים ושל החוב הציבורי. (4) מדיניות מוניטרית מרחיבה, שפעלה על רקע יציבות במחירים ובשווקים הפיננסיים.

בשנת 2005 צפויה האטה מסוימת בקצב גידולו של התוצר, ל-3.5 אחוזים, ובשנת 2006 צפויה חזרה לקצב הגידול של 2004 – כ-4 אחוזים. שיעורי צמיחה אלו יובלו על ידי הצמיחה של התוצר העסקי, תוצאת גידולם של היצוא והצריכה הפרטית. עם זאת אנו חוזים כי בשנתיים הקרובות שיעור ההשקעה בענפי המשק ימשיך לרדת, דבר שעלול לפגוע בכושר הייצור של המשק לאורך זמן.

סקר החברות לרביע השני של 2005

ממחלקת המחקר בבנק ישראל נמסר, כי על פי הדיווח של החברות והעסקים המשתתפים בסקר החברות, נמשכה ברביע השני של 2005 העלייה של הפעילות בכל ענפי המשק למעט הבנייה, והיא ביטאה עליות הן ביצוא והן בייצור לשוק המקומי. הציפיות לגבי הפעילות ברביע השלישי של שנת 2005 הן להמשך העלייה בשני תחומים אלו במרבית הענפים. בסקר זה הוחל בפרסומו של מדד מוביל המאבחן את מצב

הפעילות הצפוי לרביע הבא. המדד המוביל מצביע על המשך גידולה של הפעילות בסך המגזר העסקי ובמרבית הענפים הראשיים במשק.

מכתב נגיד בנק ישראל המצורף לדוח האינפלציה למחצית הראשונה של שנת 2005

דוח האינפלציה למחצית הראשונה של שנת 2005 מוגש לממשלה, לכנסת ולציבור במסגרת המעקב התקופתי אחר התפתחות האינפלציה והעמידה ביעדי האינפלציה שקובעת הממשלה.

מדד המחירים לצרכן עלה במחצית הראשונה של 2005 בשיעור של חצי אחוז, וב-12 החודשים האחרונים היה שיעור עלייתו 0.3 אחוז – מתחת לגבול התחתון של יעד יציבות המחירים (1 עד 3 אחוזים). בתחילת השנה המשיך בנק ישראל להפחית את הריבית המוניטרית עד לרמה של 3.5 אחוזים, במטרה לתמוך בעליית המחירים לעבר גבולות היעד. היכולת להפחית את הריבית ולשמור על רמתה הנמוכה, בניגוד להערכות ששררו קודם לכן בשוק ההון כי הריבית תועלה, התאפשרה על רקע היציבות בשווקים הפיננסיים והציפיות לאינפלציה, שהיו בסביבות מרכז היעד. המדיניות הפיסקלית, שהייתה עקבית עם יעדיה, הקלה על נקיטת מדיניות מוניטרית מרחיבה, שתמכה בפעילות הכלכלית.

נשאלת השאלה: מדוע למרות הפחתות הריבית של בנק ישראל ורמתה הנמוכה היה שיעור עליית המחירים ב-12 החודשים האחרונים נמוך מיעד יציבות המחירים? הסיבה העיקרית היא ששיעור עלייתו של שער החליפין במהלך תקופה זו היה נמוך ממה שהוערך קודם לכן. לפני כשנה ההערכות בשווקים הפיננסיים, בסקר החברות של בנק ישראל ואלה של החזאים הפרטיים היו כי שני גורמים יובילו לפיחות השקל לעומת הדולר, ולכן לעליית מחירים בטווח היעד – הצטמצמות פער הריביות בין ישראל לארה"ב והשוואת שיעורי המס על נכסים זרים

ומקומיים בתחילת 2005. בפועל נותר שער החליפין יציב לאורך מרבית התקופה (עד יוני) למרות הפחתת הריבית, בעיקר על רקע תנועות הון ארוכות טווח אל המשק בהיקף ניכר.

צמיחת המשק נמשכה במחצית הנסקרת וצפויה להימשך גם במחצית הבאה ובשנת 2006. ההתפתחויות החיוביות בשוק העבודה מצביעות אף הן על התבססות הצמיחה ועל ההערכה של הפירמות כי היא תימשך. הצמיחה מונעת על ידי גידול הצריכה הפרטית והמשך גידולו של היצוא – אמנם בקצב נמוך מזה של 2004, בהשפעת האטה מסוימת בסחר העולמי. בהמשך הצמיחה בתקופה זו תמכו האמינות של המדיניות הפיסקלית, שיחד עם המדיניות המוניטרית השתקפה בריביות נמוכות במשק, והמשך הרגיעה הביטחונית. גורמים אלה, יחד עם סביבה נוחה יחסית בכלכלה העולמית, צפויים להמשיך ולתמוך בצמיחה גם בשנה

הקרובה, אולם אי-ודאות אופפת את מידת התמדתם. כך, למשל, אם תהיה הרעה במצב הביטחוני והגיאופוליטי, או האטה בצמיחה ובסחר העולמיים, עלול שיעור הצמיחה להיות נמוך מזה שנחזה בהנחה של המשך הרגיעה הביטחונית והצמיחה העולמית.

ב-12 החודשים הקרובים צפויה האצה מסוימת בקצב עליית המחירים, ושיעור עלייתם צפוי להיות בתחום היעד. ההאצה הצפויה תושפע מהמשך הצמיחה וצמצום האבטלה, מהרמה הנמוכה של הריבית הריאלית, ומהפיחות שכבר התממש. המדיניות המוניטרית תפעל להשגת יציבות המחירים – 1 עד 3 אחוזים - תוך חתירה למניעת סטיות מהיעד הן כלפי מטה והן כלפי מעלה ותוך שמירה על היציבות הפיננסית; זאת בד בבד עם תמיכה במטרות הכלכליות של הממשלה, ובראשן צמיחה בת-קיימא.

סטנלי פישר
נגיד בנק ישראל